

ЖЫЦЦЁ Ў ТАНЦЫ

Сярод людзей, якімі ганарыцца наша зямля, ёсць імёны «тытульныя», а ёсць – напам'яты. Такі лёс напаткаў і імя Янкі (Івана Маркавіча) Хвораства (1902-1983). Сёлета спаўняецца 110 гадоў з дня нараджэння беларускага танцоўшчыка, балетмайстра, збіральніка беларускага харэаграфічнага фальклору.

З гэтай нагоды супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я.Коласа НАН Беларусі сабралі выставу пад назвай «Жыццё ў танцы», у межах якой упершыню прадстаўлены дакументы і матэрыялы з рукапіснага архіва Хвораства, што захоўваецца ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі.

Я.Хвораст нарадзіўся ў в. Кацёлкі Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці. Яго маці была спявачкай, глыбокай знаўцай народнай песні. Стрыечны брат Янкі Рыгор Шырма запісаў ад яе шмат беларускіх народных песень,

вяло Я.Хвораста ў прыватную балетную школу, куды яго ўзялі не за грошы, а за імперыю.

У 1929 годзе Я.Хвораст паступіў у Віленскі ўніверсітэт на філалагічны факультэт. У 1938-1939 гадах працаваў выкладчыкам польскай і лацінскай моў, псіхалогіі і логікі Вілейскай гімназіі.

Пасля ўз'яднання ўсходніх і заходніх абласцей Беларусі па даручэнні беларускага ўрада Р.Шырмач у Беластоку быў створаны Беларускі ансамбль песні і танца, пазней перайменаваны ў Дзяржаўную акадэмічную харавую капэлу. Арганізацыя танца-

З эвакуацыі ў Краснаярск распачаўся шматлікі гастрольны паездкі па Урале і Сібіры, рэспублікам Сярэдняй Азіі. У канцы 1943 года ансамбль вярнуўся ў Беларусь. У яго складзе і як саліст Я.Хвораст выступаў на заводах і фабрыках, у ваенных шпіталях, на перадавой і ў партызанскіх атрадах.

За 10 гадоў ён паставіў звыш 60 танцаў, танцавальных кампазіцый, мініячур, а з 1953 года ўваходзіў у склад балетнай групы эстраднага ансамбля Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Па заканчэнні сцэнічнай кар'еры Я.Хвораст больш увагі змог удзяліць педагогічнай і шэфскай дзейнасці. Некаторы час працаваў выкладчыкам у Мінскім харэаграфічным вучылішчы, кансультантам Рэспубліканскага Дома народнай творчасці, аказваў значную дапамогу самадзейным калектывам, асабліва калектывам Гродзенскай вобласці: для Смаргонскага народнага ансамбля песні і танца імя Агінскага паставіў песенна-харэаграфічную кампазіцыю «Паланез Агінскага» і шэраг танцаў, звязаных з гісторыяй Смаргоншчыны; для навагрудскага народнага ан-

самбля песні і танца «Свіцязь» Я.Хворастам была падрыхтавана кампазіцыя «Світанне над Свіцязю» – шматпланавы твор з музыкой, напісанай І.Лучанком, дэкламацыяй, аўтарам тэксту якой быў Я.Хвораст, харэаграфічнымі нумарамі і хорам; для самадзейных харэаграфічных калектываў рэспублікі – ваўкавыскай «Малодосці», дзяцлаўскага «Лянка», лідскай «Лідчанкі» і інш. Янкам Хворастам былі створаны сцэнічныя варыянты традыцыйных беларускіх танцаў «Падшачка», «Таўкачыкі», «Мікіта», «Козачка», кадрыляў «Котчынская», «Бараўская», карагодаў «Пойдзем, пойдзем лугам», «Дзявочы», «Лірычны» і інш.

За значны ўклад у развіццё беларускага танцавальнага мастацтва Я.Хвораст быў узнагароджаны медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, а ў 1977 годзе яму было нададзена званне заслужанага работніка культуры БССР.

Дзейнасць Янкі Хвораства як нястомнага збіральніка беларускага танцавальнага фальклору адлюстроўваюць шматлікія запісы беларускіх народных танцаў, карагодаў, кадрыляў, харэаграфічных кампазіцый «Дажынкi», «Гуканне вясны», «Вясковае гуляння», «Шчадруха», «Лён кудравы», з якімі можна азнаёміцца на выставе. Побач з запісамі танцаў – ноты і тэксты, аўтарам якіх быў Хвораст.

Сярод экспанатаў выставы – біяграфічныя матэрыялы, дакументы, рэдкія фотаздымкі Я.Хвораства, фатаграфіі фрагментаў розных танцаў у яго выкананні, а таксама афішы канцэртаў.

Пра непаўторнасць і недаацэннасць у сённяшні час таленту героя выставы, а таксама яго вялікую сціпласць сведчыла доктар мастацтвазнаўства Зінаіда Мажэйка (на фота), якая была знаёма з Я.Хворастам асабіста.

Незвычайна тонкае адчуванне народнай культуры поруч з высокім майстэрствам, на жаль, не пакінулі Хворасту паслядоўнікаў. Ён запісаў і паставіў дзесяткі народных танцаў, якія часткова ўвайшлі ў зборнікі «Белорусские танцы» (1974, 1977), «Танцы Янкі Хвораства» (1991), але ж большая частка танцавальнай спадчыны знаўцы «душы народа» яшчэ чакае свайго часу і даследчыка.

З юбілейнай экспазіцыяй вы можаце пазнаёміцца ў чытальнай зале рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі з 09.00 да 20.00 штодзённа (у суботу з 10.00 да 18.00), акрамя нядзелі.

**Таццяна ЖУК,
Марына ЛІС,
навуковыя супрацоўнікі
аддзела рэдкіх кніг
і рукапісаў ЦНБ
НАН Беларусі
Фота А.Бяганскай**

якія потым увайшлі ў рэпертуар Дзяржаўнага ансамбля песні і танца пад яго кіраўніцтвам.

Пад час заняткаў у Віленскай беларускай гімназіі юнак удзельнічаў у тэатральных пастаноўках, спяваў у хоры, якім кіраваў Р.Шырма, але больш за ўсё яго вабіла мастацтва танца. Гэта пры-

ватнай групы ансамбля была даручана Я.Хворасту, які адначасова стаў яго салістам і балетмайстрам. У сваю першую вялікую гастрольную паездку за межы рэспублікі па маршруце Масква – Каўказ – Урал – Ленінград калектыв адправіўся ў маі 1941 года, але вайна ўнесла свае карэктывы.